

**misa** - pozri *Benedikt z Nursie, nádoby*



Majster amsterdamského bodegónu: Šéfkuchár (bodegón, 1610-1625)



L. E. Melendez: Zátišie s melónom a hruškami (1772)

**misál/Ordo missae** - z lat. missa – „omša“; jedna z najdôležitejších *liturgických kníh*, omšová kniha; predpis a text priebehu omše; súbor všetkých bohoslužobných textov, čítania, *modlitieb*, spevov a cirkevných predpisov, prvýkrát usporiadaných v 5.storočí, v 1570 kodifikovaných *Tridentským koncilom*; v stredoveku často bohato zdobený; jeho predchodcom bol *sakramentár* z 6.-9.st.; kniha s kompletnými textami pre omšu (narozdiel od *breviára*, ktorý obsahoval modlitby k dennému modleniu kňazov); pozri *Kyjevské listy*; *modlitebné knihy*

Baleka: liturgická kniha rímsko-katolíckej cirkvi; užívaná výhradne pri *omši* (pozri *eucharistia*); písaná, tlačaná väčšinou po latinsky; súhrn všetkých pôvodných samostatných textov: *sakramentár*, *epistolár*, *evanjelistár*, *antifonár*, *graduál*; rozdielnosť misálov v kláštorných a cirkevných okruhoch do konca stredoveku; *bula* Pia V. z 1570 (*Tridentský koncil*) zjednotila voľne zoradené jednotlivé texty a uviedla ich *kalendárom* > záväzný rímsky misál; bohatá výzdoba (pozri *miniatura*, *knižná maľba*)

**misál Hainricus** -

<http://www.facsimilefinder.com/facsimile/200/hainricus-missal>

**misál Jana ze Středy** - misál kancelára *Karola IV.* (vlastným menom Johannes Noviforensis, 1310-1373), litomyšlského a olomouckého biskupa, predstaviteľa ranej zaalpskej renesancie; zákazkami podnecoval vývoj *knižnej maľby*; iluminácie v misáli predstavovali regionálny štýl *knižnej maľby českej*; pozri *dielo literárne*

**misál notovaný Bratislavský** - *Bratislavský notovaný misál*  
**misál rímsky** - pozri *Dominica in palmis de passione Domini*

[http://en.wikipedia.org/wiki/Roman\\_Missal](http://en.wikipedia.org/wiki/Roman_Missal)

**misálové písmo/textúra** - *gotické písmo*, druh lomeného rukopisného písma; vzniklo v 13.st. v severnom Francúzsku a veľmi skoro sa stalo dominantné v 14.storočí

**Miserere** - z lat. miseria – „bieda, nešťastie, utrpenie“; *žalm* podľa ktorého sa meralo mučenie; pozri *inkvizícia*

**Misericordia (alegória)** - lat. – „*milosrdenstvo*“; v kresťanskej alegórii *Milosrdenstvo*; zobrazovaná ako ženská postava, ktorá kŕmi hladných a napája smädných; tiež ako žena s ťavou; pozri *Madonna della Misericordia*; *Cnosti a Neresti*; *sedem skutkov milosrdenstva*, *pes* (Heinz-Mohr)

**misericordia (opierka sedadla)** - predná časť pod *stallou* (jednotlivé sedadlo *chórovej lavice*); pri modlitbe, keď je stalla sklopená, slúži „milosrdne“ ako opierka pre kľáčiaceho kňaza; spodné strany od 15.st. rezbársky zdobené figurálnymi, zvieracími a rastlinnými motívami; prelínanie symbolov so zmyslovou, realistickou skúsenosťou a uvoľnenou obraznosťou; hlavné moralistické témy boja dobra a zla: *masky*, hlavy mníchov a anjelov, modliace sa ženy, bájne zvieratá (pozri *monštrá*), *drolerie*, *žánrové výjavy*; od renesancie dekoratívna výzdoba

**misericordia (zbraň)** - stredoveká dýka so s terčovou hlavicou a záštitou; dlhý, úzky nôž, použitý vo stredovekých dobách ako posledná rana z milosti pre ťažko zraneného rytiera; preto názov odvodený z lat. misericordia – „akt milosrdenstva“; čepeľ bola dostatočne tenká, aby mohla udrieť cez medzery panciera; mohla byť tiež použitá aj ako prostriedok na zabitie aktívneho protivníka na záver boja; čepeľ mohla byť tlačaná cez hľadí alebo očné otvory v čele s cieľom prepichnutie mozgu, alebo zasiahnuť priečhodné otvory alebo slabé miesta v plátovej zbroji, ako je podpazušie, s cieľom prebodnutie srdca; zbraň bola známa od 12.st. a objavila sa v zbroji Nemecka, Perzie a Anglicka

[https://en.wikipedia.org/wiki/Misericorde\\_\(weapon\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Misericorde_(weapon))



Misericordia



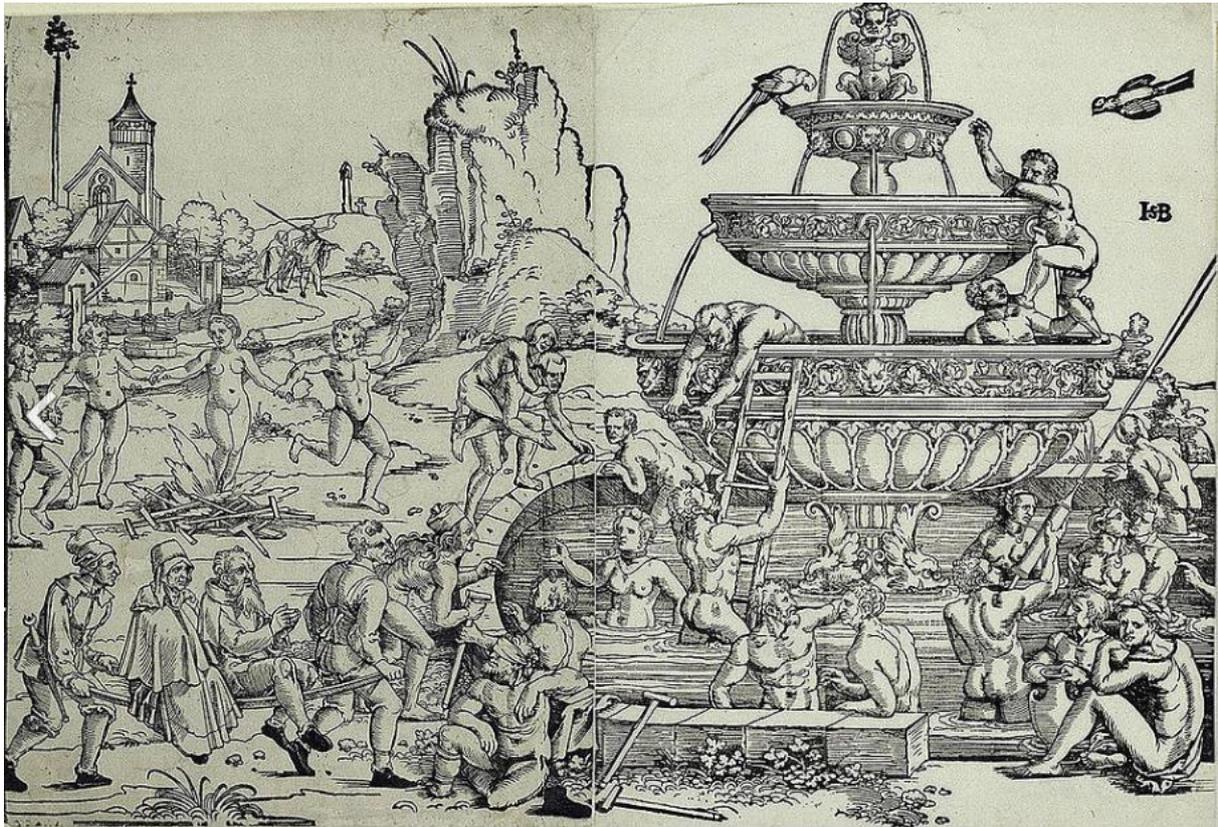
Scéna bitky (stredoveká ilustrácia)



Rembrandt: Lukrécia (1664)

**miska na almužnu** - v *japonskom umení* pozri *džizó*

**misová fontána** - tvar fontány v tvare misy, prevažujúci po celý *románsky* stredovek; umiestnená v *kláštore* na nádvorí *krížovej chodby* (pozri *rajský dvor*); často ju tvorila celá sústava misiek; (Maulbronn, 13.st.); v talianskej a francúzskej renesancii používané misovité fontány, v ktorých stĺp (pozri *fontány stĺpové* nemeckej renesancie) bol nahrádzaný figúrou (G. da Bologna); miskovitý tvar fontány aj počas *manierizmu*



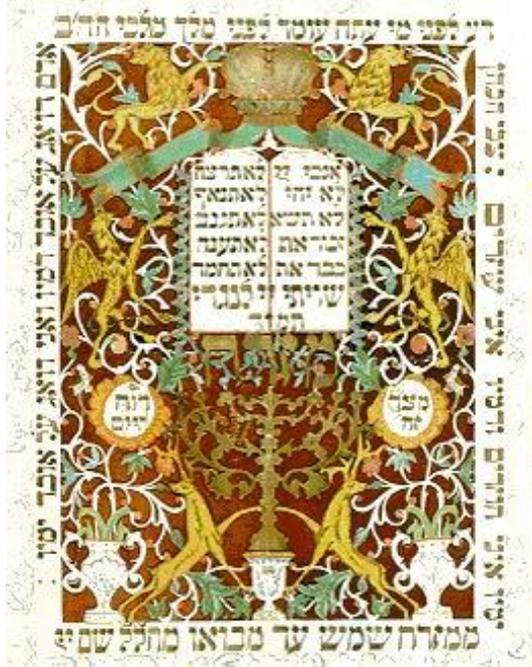
S. Beham: Fontána mladosti a kúpeľný dom (detail, drevoryt, 1536)

**Misrach/Mizrach** - [www:](http://www.) pravdepodobne v *sefardskej* tradícii slúžil Misrach čosi ako kompas, podľa ktorého sa zbožný Žid uklonil v modlitbe smerom na východ k *Jeruzalemskému chrámu*; aby sa zabránilo uctievaniu slnka, bolo vhodné odchyliť sa o niekoľko stupňov od východného smeru; mnohé domy preto majú zavesený malý koberec, kresbu, lept atď. s nápisom מִזְרַח (Východ), ktorý pomáha orientovať sa v modlitbách; obsahuje meno Božie, obrázky chrámu v Jeruzaleme a chrámovú horu alebo svietnik (pozri *menora*); mnoho historikov a archeológovia veria, že sa to bola jedna z najdôležitejších inovácií babylonského exilu, ktorá umožnila, aby Židia prežili a uchovali si svoju identitu; pozri *Sefardi*

<http://de.wikipedia.org/wiki/Misrach>

<http://en.wikipedia.org/wiki/Mizrah>

[http://www.webumenia.sk/web/guest/graphic/-/staticresults?orderBy=DATING\\_ASC&items=14&query=&layout=gridLayout&images=true&searchFor=data&page=26](http://www.webumenia.sk/web/guest/graphic/-/staticresults?orderBy=DATING_ASC&items=14&query=&layout=gridLayout&images=true&searchFor=data&page=26)



Misrach papercut, (východná Európa, 19.st.)



Neznámy autor: Misrach – domáce požehnanie s dvoma trubačmi

**missa** - lat. – „omša“

**missa anissima** - lat. – „omša so somárikom“; pozri *Kvetná nedeľa* (Vavřincová)

**Miss Liberty** - *socha Slobody*

**missorium** - alebo missorio je veľký disk alebo tanier zo striebra, zlata alebo slonovej kosti, ktorý sa používal v rímskych a byzantských dobách; zvyčajne bol poslaný cisárom ku guvernérovi provincií na oslavu výročia či očakávania uvedenia na trón; tieto predmety sú tiež známe ako theophanies, teokratický rád, ktorým boh zveruje cisárovi právo postupovať v náboženských otázkach podľa svojho úsudku; missorium je preto kultovou formou politického manifestu

<https://it.wikipedia.org/wiki/Missorium>

[https://www.google.sk/search?q=Missorium&espy=2&biw=1846&bih=995&tbm=isch&tbo=u&source=univ&sa=X&ved=0ahUKEwi8mr7Smv\\_KAhWL2ywKHQX\\_BfkQsAQIOA&dpr=1](https://www.google.sk/search?q=Missorium&espy=2&biw=1846&bih=995&tbm=isch&tbo=u&source=univ&sa=X&ved=0ahUKEwi8mr7Smv_KAhWL2ywKHQX_BfkQsAQIOA&dpr=1)



Hercules bojuje s nemejským levom (strieborné missorium, 6.st.)



Missorium Konštantína II. (striebro, 4.st.)

**misura** - tal. termín; pozri *maniera*

**Míšeň** - český výraz pre *Meissen*

**míšeňský porcelán** - český termín pre *meissenský porcelán*

**Mišna** - zbierka židovských zákonov pozbieraných v 3.st.; tvorí súčasť *Talmudu*; komentárom k Mišne je *Gemara*; apokryfnou Mišnou je *Baraita*; pozri *judaizmus*; *Súd na Kristom* (Nový biblický slovník)

**Mišna Ketubot** - oddiel *Mišny* venovaný svadobnej zmluve: venu, obnosu, ktoré muž dáva žene a ktorý si žena v prípade rozvodu či smrti mnžela ponechá; ďalší oddiel hovorí o znásilnení a trestoch za nej, o vzájomných povinnostiach muža a ženy, o majetku ženy, vdovy a jej právach

**Mitelli Agostino** - (†1660); taliansky maliar, otec ryta *G. M. Mitelli*; majster v *kvadrátornom maliarstve*

[https://it.wikipedia.org/wiki/Agostino\\_Mitelli](https://it.wikipedia.org/wiki/Agostino_Mitelli)

[https://www.google.sk/search?q=Agostino+Mitelli&espv=2&biw=1844&bih=995&tbm=isch&tbo=&u&source=univ&sa=X&ved=0CB0QsARqFQoTCLH7\\_oSa\\_McCFWYycgod-NUB5Q](https://www.google.sk/search?q=Agostino+Mitelli&espv=2&biw=1844&bih=995&tbm=isch&tbo=&u&source=univ&sa=X&ved=0CB0QsARqFQoTCLH7_oSa_McCFWYycgod-NUB5Q)

[https://www.google.sk/search?q=Agostino+Mitelli&espv=2&biw=1844&bih=995&tbm=isch&tbo=&u&source=univ&sa=X&ved=0CB0QsARqFQoTCLH7\\_oSa\\_McCFWYycgod-NUB5Q#tbs=rimg%3ACYnAm\\_15PWQY4Iji-](https://www.google.sk/search?q=Agostino+Mitelli&espv=2&biw=1844&bih=995&tbm=isch&tbo=&u&source=univ&sa=X&ved=0CB0QsARqFQoTCLH7_oSa_McCFWYycgod-NUB5Q#tbs=rimg%3ACYnAm_15PWQY4Iji-)

[KIRhzwAXAvvYGUpzTYBHjoAmoOdjl6ft6L5UkURVcUJrfJ1QCZLQx4cKBsE\\_11xUZuYsjsPr9USoSCb4ohGHPABcCEbydyTN748h9KhIJ-9gZSnNNgEcR-62OQpX3F64qEgmOgCag52OXpxHD1Q34-](https://www.google.sk/search?q=Agostino+Mitelli&espv=2&biw=1844&bih=995&tbm=isch&tbo=&u&source=univ&sa=X&ved=0CB0QsARqFQoTCLH7_oSa_McCFWYycgod-NUB5Q#tbs=rimg%3ACYnAm_15PWQY4Iji-KIRhzwAXAvvYGUpzTYBHjoAmoOdjl6ft6L5UkURVcUJrfJ1QCZLQx4cKBsE_11xUZuYsjsPr9USoSCb4ohGHPABcCEbydyTN748h9KhIJ-9gZSnNNgEcR-62OQpX3F64qEgmOgCag52OXpxHD1Q34-)

[zEnjCoSCe3ovlSRRFVxESkA7aqcYYqOKhIJQmt8nVAJktARGcEUNrR0msMqEgnHhwoGwT1XFRGsiW0fsNgIsSoSCRm5iyOw-v1REdIHtOCoil5m&q=Agostino%20Mitelli](https://www.google.sk/search?q=giuseppe+maria+mitelli+proverbi&esv=2&biw=1844&bih=995&tbm=isch&tbo=u&source=univ&sa=X&ved=0CB0QsARqFOoTCOX6_PeU_McCFQZncgodbTgN8A)



Ag. Mitelli: Stropná freska v Palatine Gallery vo Florencii (kvadratúrne maliarstvo, 17.st.)

**Mitelli Giuseppe Maria** - (†1718); taliansky rytec, syn slávneho maliara Agostina Mitelli (†1660); Giuseppe Maria Mitelli bol sám maliar, ale tiež bol jedným z najplodnejších rytcov 17.st.; reprodukoval majstrovské diela Carracciho, Guercina a ďalších známych bolonských maliarov

[https://it.wikipedia.org/wiki/Giuseppe\\_Maria\\_Mitelli](https://it.wikipedia.org/wiki/Giuseppe_Maria_Mitelli)

[https://www.google.sk/search?q=giuseppe+maria+mitelli+proverbi&esv=2&biw=1844&bih=995&tbm=isch&tbo=u&source=univ&sa=X&ved=0CB0QsARqFOoTCOX6\\_PeU\\_McCFQZncgodbTgN8A](https://www.google.sk/search?q=giuseppe+maria+mitelli+proverbi&esv=2&biw=1844&bih=995&tbm=isch&tbo=u&source=univ&sa=X&ved=0CB0QsARqFOoTCOX6_PeU_McCFQZncgodbTgN8A)



G. M. Mitelli: Večera v Šimonovom dome (lept, 17.-18.st.)



G. M. Mitelli: Koniec našej pýchy, sme prach, vietor, tieň, dym, nič viac (lept, vanitas, 1704)

**Mittani/Mitani** - historické územie na severe *Mezopotámie* medzi horným tokom Eufratu a *Tigrisu*; štát mitanských *Churritov* (1550-1350 pr.Kr.), sprostredkovateľ mezopotámskej kultúry *Chetitov*; silný vplyv na *asýrsku* kultúru

**Mithra - Mitra (boh)**

**mithraizmus - mitraizmus**

**mithrea/mithreum** - rímska svätyňa boha *Mitru*, nevel'kých rozmerov, často podzemná, obdĺžnikovej dispozície; *valená* zaklenutá sieň, po dĺžke delená na tri časti (dve postranné pre veriacich, stredná časť pre kňazov a obrady) s *apsidou*, v ktorej bol *oltár*, obraz alebo reliéf Mitru, zabíjajúceho kozmického *býka* (pozri *Tauroktonia*); pozri *chrám rímsky*

**mithuna** - tematika mileneckého páru častá v indickom sochárstve; pozri *indické umenie*

**Mitoraj Igor** - (†2014); poľský umelec narodený v Oederan v Nemecku

[https://en.wikipedia.org/wiki/Igor\\_Mitoraj](https://en.wikipedia.org/wiki/Igor_Mitoraj)



I. Mitoraj: Hlava Jána Krstiteľa (mramor, 2009)

**Mitra (boh)** - gréc. Μίθρας/Mithras; staroveký indický (*hinduistický*) *boh*, spájaný s *Varunou* (Mitra vládol vo dne, Varuna v noci); ochranca zmlúv, priateľských a ľúbostných vzťahov (pozri *bohovia lásky*); jeho rysy prevzal perzský Mitra, boh svetla (pozri *solárne božstvá*, *havran*), dobra, spojenec ľudí proti ich nepriateľovi *Ahrimanovi*, bohovi temnôt

Baleka: Mitra bol stvorený *Ahura Mazdom* zo skaly v deň zimného slnovratu (25.12.); Mitra stvoril svet zabitím kozmického *býka* dýkou; sprevádzaný *Kautesom* (zosobnením brieždenia) a *Kautopatesom* (zosobnením súmraku), *škorpiónom*, *hadom*, *mravcom* a zastupovaný *levom*; od Mitru odvodzovali svoj pôvod perzskí vládcovia; kult Mitru bol v opozícii ku *kresťanstvu* (pozri *frygická čiapka*); v 3.st. jeho kult (*mitraizmus*) rozšírený v *Rímskej ríši*; mitraizmus poznal *krst*, *birmovku*, *eucharistiu* a ďalšie sviatosti, z ktorých mnoho prevzalo do svojho kultu kresťanstvo; aj dátum narodenia *Ježiša* bolo podľa niektorých bádateľov stanovené podľa Mitrovho narodenia; Mitrove posledné jedlo splyva s *poslednou večerou* Krista apod.

Zobrazenia:

1.Mitra obklopený *zverokruhom* riadiacim podľa mithraizmu chod sveta

2. Mitra ako jazdec na love (lov v Perzii výsadou kráľov zastupujúcich na zemi boha a mal preto rituálnu povahu; pozri *perzské umenie 4*)
3. Mitra otvára prameň v skale úderom kopije alebo šípom (obdobný čin *Poseidón* alebo *Mojžiš*)
4. Mitra vystupuje zo stromu
5. Mitrov zápas s *Héliom*, neporazitelným slnkom, ktorému sa stal spojencom a s ktorým splynul, keď sa po poslednom jedle vzniesol na nebeskú klenbu
6. Mitra zabíjajúci kozmického býka: *tauroktonia*

pozri *frygická čiapka, luna, abraxas, ABPACAZ, Biedermann: pochodeň; Kautes, Kautopates; Hélios, mystéria; Perzská ríša, indickí bohovia; rímska mytológia, haoma; zoroastrizmus*

[https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D0%B8%D1%82%D1%80%D0%B0\\_\(%D0%B1%D0%BE%D0%B6%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%BE\)](https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D0%B8%D1%82%D1%80%D0%B0_(%D0%B1%D0%BE%D0%B6%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%BE))

<https://www.google.sk/search?q=mithra+and+zodiac&espv=2&biw=1850&bih=995&tbm=isch&tbo=u&source=univ&sa=X&ved=0ahUKEwjrzqOf9qbMAhUpLMAKHTHKBN0QsAQIJQ> (Mitra a zodiac)

[https://en.wikipedia.org/wiki/Mithras\\_in\\_comparison\\_with\\_other\\_belief\\_systems](https://en.wikipedia.org/wiki/Mithras_in_comparison_with_other_belief_systems)

<https://www.google.sk/search?q=god+mithras&espv=2&biw=1850&bih=995&tbm=isch&tbo=u&source=univ&sa=X&ved=0ahUKEwjF48eH6qbMAhWmA8AKHRNxB7sQsAQIVg>  
<http://balkhandshambhala.blogspot.sk/2014/12/garduneh-e-mehr-mithras-wheel-origins.html>

<http://en.wikipedia.org/wiki/Drapery>

<http://www.flickr.com/photos/28433765@N07/3172923589/in/photostream/>

[http://www.tertullian.org/rpearse/mithras/display.php?page=selected\\_monuments](http://www.tertullian.org/rpearse/mithras/display.php?page=selected_monuments)



Mitra nesúci býka (parský mramor, Sidon, Libanon)



Narodenie Mitru zo skaly (4.st.pr.Kr.)



Narodenie Mitru zo skaly



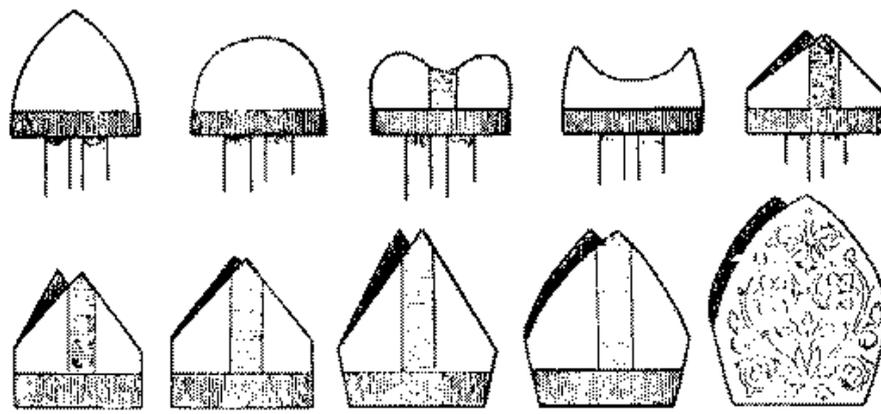
Mitra na zlatom voze ťahanom štvorzáprahom



Mitra zabíjajúci kozmického býka, obklopený zodiakom (tauroktonia, reliéf z Osterburkenu, Nemecko)

**mitra (pokrývka hlavy)** - 1.pôvodne páska okolo hlavy, neskoršie stotožnená s *diadémom*; *asýrska* kónická čiapka upevnená pod bradou, symbol panovníckej a duchovnej moci; nosená aj v *Babylónii* a *Egypte* ako symbol zasvätenia a majestátu; pozri *tiara*  
*2.infula*; liturgická pokrývka hlavy biskupa, *opáta* a ďalších vysokých cirkevných hodnostárov; prepožičiavaná aj svetským hodnostárom: kniežatám a cisárom; vývoj zachycuje výtvarné umenie: počiatkový tvar kužeľovitý, delený spredu dozadu žliabkom; od 1. štvrtiny 12.st. *cornua* (s nízkymi hrotitými štípmi vybiehajúcimi nad spánkami); od konca 12.st. štípy mitry vybiehali nad čelom a zátylkom hlavy; od 13.st. doplnená o *pendilie viatae* (dve stuhy splývajúce na ramená); mitry zdobené *ornamentmi*, ale aj výjavmi (anglická mitra z 1200 obsahuje výjav zavraždenia Becketa); v baroku mitra rastie do výšky a zvyšuje sa jej výzdoba; pri obradoch rozlišovaná *mitra pretiosa*, *mitra auriophrygiata*, *mitra simplex*; pozri *ornát*, *insígnie cirkevné*

Kybalová: mitra, rovnako ako *tiara*, pôvodne označovala pokrývku hlavy orientálnych vládcov a kňazov; podoba veľmi rozdielna v rôznych civilizáciách; sám pôvod mitry nejasný; podľa židovského historika *Josepha Flavia* ju nosil *veľkňaz* a boli to vlastne dve na seba nasadené čiapky; u gréckych autorov sa pojmom mitra označuje tiež pások, uviazaný v páse alebo na prsiach, ale tiež na hlave (porovnaj *stefanos*); rímski autori pod týmto pojmom tiež rozumejú pásku, alebo čiapku alebo rúšku, pletenú z pásov; obdobne tomu bolo u *Lýgov*, *Frygov*, *Sýrčanov*, *Arabov*, *Egyptčanov* a *Peržanov*; podľa Rimanov nosili mitru nielen muži, ale aj ženy; v *Ríme* sa okrem toho stala mitra odznakom *hetér* a zženštilých mužov



Kňazská mitra v 11.storočí



Šachové figúry biskupov (šach Lewis, 12.st.)



J. van Eyck: Boh Otec alebo Kristus (panel Gentského oltára, 1432)



J.-M. Vien st.: Pápež svätý Gregor Veľký (18.-19.st.)



A. Wierix ml.: Cirkevný otec Augustín (rytina, 16.-17.st.)



P. de Grebber: Boh pozýva Krista sedieť na tróne po svojej pravici (1645)



P. van Mol: Mladý muž v mitre (17.st.)

\***mitra auriphrygiata** - mitra potiahnutá zlatým brokátom

\***mitra pretiosa** - mitra zdobená drahokamami

\***mitra simplex** - mitra z hodvábu a ľanu

**mitraizmus** - náboženské učenie spojené s kultom perzského boha *Mitru*; hlavným cieľom je spása duše, ktorej možné dosiahnuť zasvätením do *mystérií*; symbolickým zvierat'om mitraizmu bol *lev*; náboženstvo sa rozšírilo po zániku *Perzskej ríše* po celej *Malej Ázii* a stotožňovali sa s ním miestne kulty a bohovia (s *Mitrou* splynul grécky *Apolón* a *Hélios*); učenie, preberané a prenášané rímskymi légiami, sa stalo pre kresťanstvo konkurenčnou vierou > jedným z dvoch falošných slnečných kultov, *falošným prorokom* (druhým bolo rímske cisárstvo);

Baleka: kresťanstvo prevzalo z mithraizmu kultové prejavy (krst, birmovku, *eucharistiu*), niektoré motívy ako je *posledná večera* Krista; nakoniec mitraizmus kresťanstvom zatlačený, ale prevzaté niektoré prvky jeho *ikonografie*; mitraizmus symbolizovaný v *apokalypse* šelmou - *levom s baranými rohami* (porovnaj *sfinga barania*), alebo *Veľkou neviestkou babylonskou*

pozri *Kautes*, *Kautopates*, *kresťanské symboly*, *alegérie a atribúty*, *ABPACAZ*, *zmŕtvychvstanie*; *havran* (Biedermann); *zoroastrizmus*; *Demogorgon*, *jaskyňa večnosti*

**Mitrovský Thomka Milan** - (†1943); slovenský maliar a spisovateľ, ovplyvnený nemeckým *novoklasicizmom* a literárnymi dielami; pozri *slovenskí maliari*

[http://www.webumenia.sk/dielo/SVK:SNG.O\\_2932](http://www.webumenia.sk/dielo/SVK:SNG.O_2932)

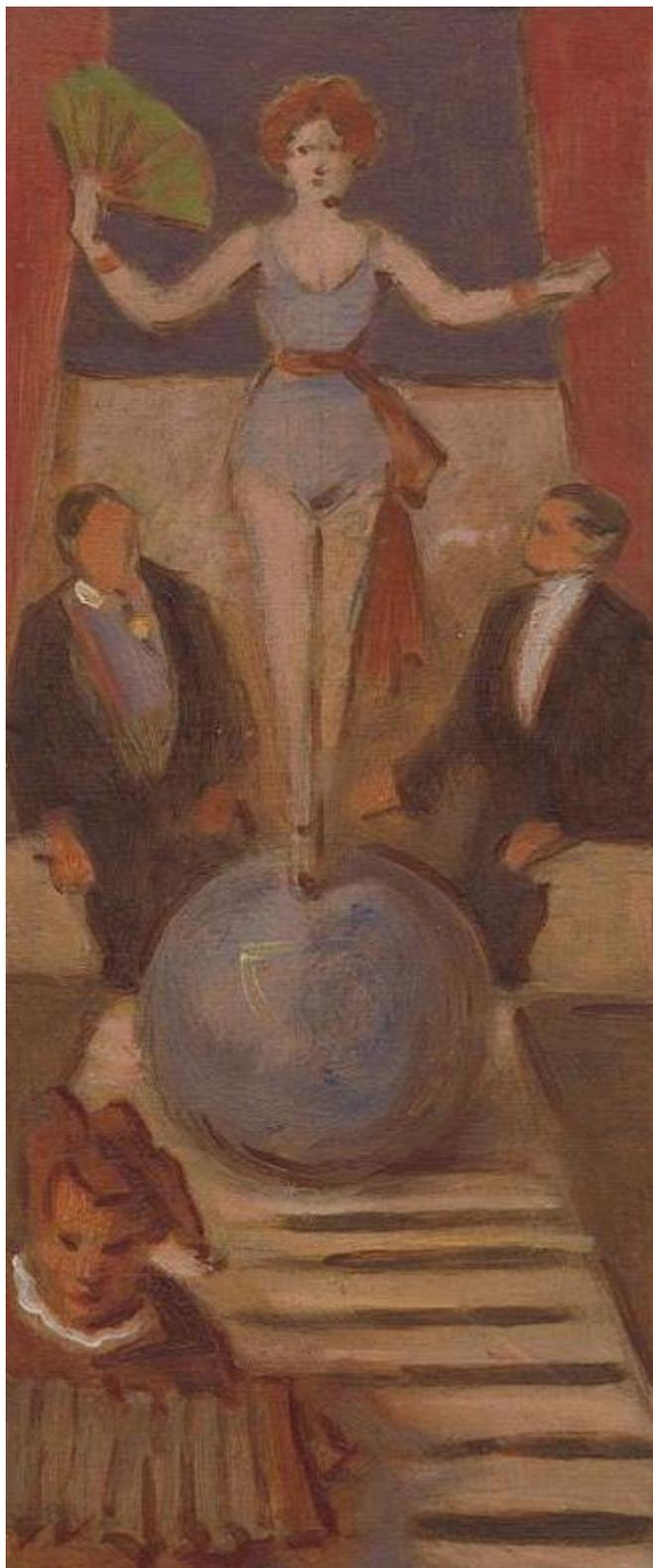
<http://www.webumenia.sk/autor/6742>



M. Thomka Mitrovský: Palas Athena proti Kentaurom (po 1900)



M. Thomka Mitrovský: V extáze (po 1900)



M. Thomka Mitrovský: Varieté (20.–30.roky 20.st.)

**Mittence Martin - *Meytens Martin van***

**Mixcoatl** - pozri *Tezcatlipoca* (Jordan)

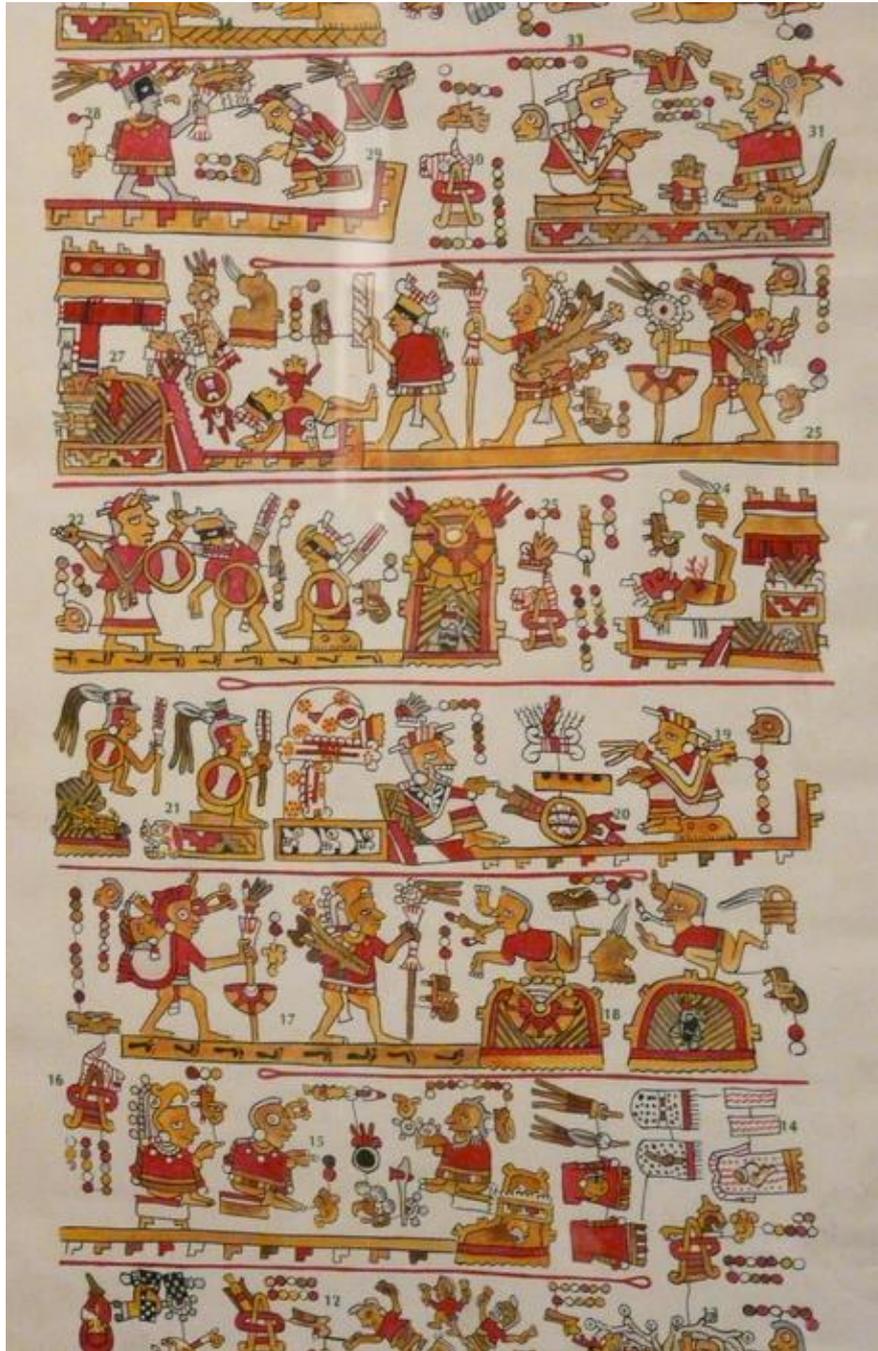
<http://en.wikipedia.org/wiki/Mixcoatl>

**Mixcoatl-Camaxtli** - <http://www.answers.com/topic/mixcoatl-camaxtli>

**mixte** - nepravé dublety

**Mixtékovia** - Baleka v súvislosti s heslom *predkolumbovské umenie Mexika a Strednej Ameriky*: indiánska kultúra v Mexiku, ktorá v 10.st. ukončila vývoj kultúry *Zapotékov* v Monte Albán; Mixtékovia obsadili zapotécky kraj (hory Oaxaky a údolie Puebly)

**mixtécke písmo** - pozri *obrázkové písmo, hieroglyf*



**mixtécke umenie** - charakteristickým rysom umenia *Mixtékov* bola zjemnosť a dekoratívnosť výrobkov, ktorou sa líšili napr. od *Azitékov*; najväčšej dokonalosti v oblasti užitého umenia, najmä spracovanie kovov (lejárstvo a zváranie), drahých kovov (zlatníctvo): témy masiek, božstiev, náhrdelníky, náramky s hrkálkami zhotovené v technike *filigránu*; ďalej rytie do dreva a kosti, brúsenie krištáľových pohárov, mozaiky z tyrkyosu, lastúr a koralov; keramika, maľba keramiky; tvorba tzv. kódexov (forma leporela ?), na ktorých sa prejavuje horror vacui (prvý dochovaný kódex z roku 1000), iluminované miniatúrami; podávajú správy o vtedajšom živote; písané na papieri vyrobenom z kôry figovníkov alebo na koži jeleňov pokrytej bielou kriedou; zaznamenávajú mytologické a historické deje genealogickej povahy (na rozdiel od mayských

kódexov, sústredených na astronómiu); posledné roky pred príchodom Španielov miešanie mixtécckych a toltécckych vplyvov; pozri *oceánske umenie*; *kódexy Mixtécckov*

**mixtion** - druh laku koralového, používaného ako *podklad*, na ktorý sa *achátom polírovacím* upevňuje *plátkové zlato* pri *zlátení/pozlacovaní*

Baleka: ľanový olej s prísadami, ktorý tvorí lepkavý *podklad* pre nanášanie *zlata*; nedosahuje tak vysokého lesku ako pri nanášaní zlata na *poliment* (pozri *zlátenie polimentové*), ale je odolné proti vonkajším vplyvom; pri leštení je treba dbať, aby sa mixtion nezohrial prílišným trením; pozri *zlátenie olejové*

**mixtionové zlátenie** - *olejové zlátenie*

**mizogýnia** - odpor, nenávisť k ženám; príznačný rys stredovekej cirkvi, ale aj napr. *futurizmu*

**Mjasojedov Grigorij Grigorjevič** - (1911); rus. Григорий Григорьевич Мясоедов; ruský realistický maliar spojený s hnutím *peredvižnikov*

<https://www.google.sk/search?q=Grigoriy+Myasoyedov&espv=2&biw=1850&bih=995&tbm=isch&tbo=u&source=univ&sa=X&ved=0ahUKEwq9KehjKjMAhUnJJoKHfNrD1gQsAQIjw&dp=1>



G. Mjasojedov: Upálenie staroverca Avvakuma (1897)

**Mjöllni** - v preklade – „Blesk“; čarovné *kladivo* severogermánskeho boha *Thora/Tora*; do hlbokého kresťanského stredoveku pretrvalo ako *amulet*; pozri tzv. *Vlčí kríž*

www v súvislosti s heslom *Módi*: *Magni*, syn boha *Thora* a obryň *Járnsaxy*, je silný boh zo severskej mytológie; on a jeho bratr *Módi* jako jedni z mála prežili *ragnarök* a priniesli do nového sveta *kladivo* svojho otca, *Mjöllni*; to dokázal dvihnúť iba *Thor* a *Magni*

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Mj%C3%B6llni>



1. Thor s kladivom Mjöllni (runový kameň, Uppland)
2. Replika tzv. Vlčicho kríža (islandské Thorovo kladivo, 10.-11.st.)



3. Bronzová replika švédskeho Thorovho kladiva (Skåne)



Runový kameň s Thorovým kladivom (Södermanland, Švédsko)

**Mlada Přemyslovna** - (†994); dcéra Boleslava I. a neteř sv. *Václava*; zakladateľka a *abatiša* kláštora *benediktínok* sv. Jiří na *Pražskom Hrade*; pozri *zemskí patróni*; *atribúty, symboly, alegórie a prirovnania*

**mladosť** - pozri *prameň života, fontána mladosti; obdobia života (Heinz-Mohr); detstvo, staroba*

**Mládenci v peci ohnivej - Traja mládenci v peci ohnivej**

**mladopaleolitické umenie** - vyjadruje vzťah človeka k zvieratú; rozvinuté všetky druhy paleolitického umenia rytiny, kresby, jaskynné maľby (pozri *paleolitické jaskynné maľby*), ľudské a zvieracie plastiky a reliéfy z kameňa, hliny, kosti, parohov; naturalistický *frankokantaberský štýl*; jaskyne na juhozápade Francúzska a severného Španielska (*Altamira, Font de Gaume, Combarelles, Tuc d'Audoubert, Lascaux, Rouffignac, Castillo, Pech-Merle, Le Moustier*); umenie strednej a východnej Európy (rytiny, rezby z kosti, mamutoviny, parohov a výnimočne aj jaskynné maľby: *Kapovaja*); vývoj od lineárnych kresieb a rytín (*zvážkové línie ťahané prstami - makaróny*), otlaky a obrysy rúk (*aurignacien a gravettien*) pokračoval ku monochromne kolorovaným alebo plasticky dotváraným obrysovým kresbám, ďalej k polychrómny, farbou a šrafovaním modelovaným maľbám kombinovaným s hlinenými reliéfmi a plastikami medveďov a býkov (*solutrén a magdalénien*); súbežne sa rozvíja sochárstvo s tematikou zvieracích figúr (*Mas d'Azil, Laugerie-Basse, Dolní Věstonice*) a ľudských figúr - plastik a reliéfov žien (*Dolní Věstonice, Laussel, Willendorf*; pozri *venuše, idol*); vývoj smeroval od realistického zobrazenia pohybujúcich sa zvierat v profile k naturalistickej štylizácii a schematickej kresbe obrysu, akcentujúcej typické znaky zvieracieho druhu; pre mladopaleolitické umenie je typická monumentalita, zobrazovanie veľkých kultových a loveckých zvierat (lev, bizón, tur, zubor, mamut, sob, jeleň, kôň, kozorožec); zobrazovanie kultových obradov loveckej mágie, zahrnujúcej aj rituálne zabíjanie (medvedie lebky, obnovované hlinené plastiky koní a medveďov: *Niaux, Montespan*); ornamentálne a geometrické motívy ojedinelé, skôr na rytinách, rezbách a drobnej plastike; pozri *Baleka: praveké umenie; paleolit*

*Baleka* v súvislosti s heslom *praveké umenie*: do mladšieho paleolitu (30.-10.tis.pr.Kr.) zaradované najstaršie výtvarné prejavy; za ne považované odtlačky dlaní (ílové jaskyne *La Clotilde* a *Gargas* v Pyrenejách, *Pech-Merle, La Pileta* u *Malagy* a v *Rouffignacu*) alebo zobrazenie dlaní (najčastejšie negatívna červená alebo čierna silueta; jaskyňa *Cassis*, objavená

1991); k nim priradované ešte kresby zvierat a ornamentov vytváraných súbežnými ťahmi prstov (*makaróny*) objavené vo franko-kantabrijských jaskyniach (*Altamira*; pozri *frako-kantabrijský štýl/ európske umenie doby kamennej*) a tiež rytiny do kamenných blokov s motívmi zvierat a možno aj sexuálnych symbolov (La Ferrassie); náleziská z doby okolo 15.tis.pr.Kr. sú *Altamira, Lascaux, Niaux, Font-de-Gaume, Les Combarelles, Pech-Merle, Les Trois Frères, Rouffignac, La Pileta u Malagy, La Combière* a d.; v nich objavené až tri metre veľké maľby využívajúce nerovnosť múrov (plocha a obrys žlté, červené, hnedé, fialovo a čierno zafarbené okrom s tukom); maľba farebnými tyčinkami (pigment a tuk), rovnako roztieraná prstami a štetcami (podrobne pozri *Lascaux*); v La Geniere zachovaný akýsi *vzorník* predlôh - doštička s rytinami zvierat; najčastejšími motívmi divý kôň, bizón, kozorožec, mamut, nosorožec; menej: jeleň, lev, vlk, medveď, ryby, vtáky; chýbajú rastlinné a krajinárske motívy, rovnako ako človek (zastúpený iba antropomorfnými figuráciami); kompozície nemajú obrazový stred, odstredivosť ako keby bola podriadená nerovnostiam podložky, trhlinám a výstupkom; výtvarný názor podriadený dokonalému odpozorovaniu reality (pozri *naturalizmus*); na ploche sa prekrývajú staršie mladšie vrstvy maľieb, staršie niekedy retušované (niekedy zrejme považované za rušivé); otázne je, či prekrývanie súčasne vzniknutých motívov je vyjadrením dejových a významových súvislostí (napr. loveckej situácie)

**mladosť** - pozri *bambus, broskyňa, slivka; jar; Idun/Idunn; Kalypsó/Kallypsó*

**mladosť večná** - pozri *Tithón/Titón* mlčanlivosť/mlčanie - pozri *volavka* (Biedermann); Lara (Neškuda);  
*atribúty, symboly, alegórie a prirovnania*

**mladšia rímska kurzíva - kurzíva rímska mladšia**

**mlátenie obilia** - pozri *cep, obilie, žatva*

**mlčanlivosť** - pozri *karmelitáni, pokora*



Stredoeurópsky maliar z 2.polovice 18.storočia: Alegória mlčanlivosti (brunaille, po 1760)

**Mliečna dráha** - v gréckej mytológii súhvezdie, ktoré vzniklo z mlieka bohyně *Héry*, kvapkajúceho na zem (pozri *Ialia*); pozri *metamorfóza*

www v súvislosti s heslom *Tiamat*: *Marduk* (prípadne *Enlil* alebo *Anu*) najprv zabije *Kingua* a odoberie mu *Tabuľky osudu*, potom sa stretne v boji s *Tiamat* a svojimi magickými zbraňami ju prereže na dve polovice; z jednej potom utvorí oblohu a z druhej zem; z *Tiamatiných* očí sa stanú pramene *Eufratu* a *Tigrisu*; z chvosta *Tiamat* vznikne Mliečna dráha  
-v súvislosti s heslom *Xibalba*: podľa inej verzie *mayského* kmeňa *K'iche'* je vstupom do *podsvetia* temná trhlina v Mliečnej dráhe



J. Tintoreto: Pôvod Mliečnej dráhy (16.st.)

**mliečny oceán** - pozri *mútenie mliečneho oceánu*, *Airávata*, *Uchchaihshravas*

[https://en.wikipedia.org/wiki/Samudra\\_manthan](https://en.wikipedia.org/wiki/Samudra_manthan)

**mlieko** - pozri *kainisti*, *karašiši/psolev/Budhov pes*, *Airávata*; *kaseín*



Ch. Weigel st.: Mliekar (medirytina, 1698)

**materinské mlieko** - Eberhard v súvislosti s heslom *krv*: ak sa postaví miska s materinským mliekom v noci do *rosy*, zmení sa do rána na krv

**mlieko vápenné** - *vápenné mlieko*

**mlok** - *salamandra*

**mlyn, mlynári/mlynárstvo** - R. Kulich: podľa povesti naučila ľudí používať mlecie zariadenie bohyňa *Ceres* a boh *Zeus*, ktorý mal prezývku *Myleus* – Mlynár; *patrónom* mlynárov bol *Ján Nepomucký* a *Katarína Alexandrijská*; pozri *vodný mlyn*, *veterný mlyn*; *obilie*



Ch. Weigel st.: (medirytina, 1698)



Ch. Weigel st.: (medirytina, 1698)

**mlyn veterný** - *veterný mlyn*

**mlyn vodný** - *vodný mlyn*

**Mnemosyné** - v gréckej mytológii Titánka, dcéra Gaie a Urana, bohyňa pamäti, matka Múz; pozri *teogónia*

<http://hu.wikipedia.org/wiki/Mn%C3%A9mosz%C3%BCn%C3%A9>

<http://fr.wikipedia.org/wiki/Mn%C3%A9mosyne>

<http://sr.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D0%BD%D0%B5%D0%BC%D0%BE%D1%81%D0%B8%D0%BD%D0%B0>

**Mnetha** – v *Blakeovej* básni *Tiriell* vystupuje Mnetha ako opatrovatel'ka *Hara*; bádateľ Damon verí, že Mnetha predstavuje ducha *neoklasicizmu*, ktorý podľa Blakea povzbudzoval nižšiu poéziu a maliarstvo; Damon tiež poukazuje na to, že Mnetha je „takmer“ prešmyčkou *Atény*, bohyne múdrosti; Frye zasa naznačuje, že názov je spojením Atény a *Mnemosyne*, v gréckej mytológii stelesnenia pamäte; Anne Kostelanetz Mellor vidí Mnethu ako zástupcu „onej pamäte, ktorá zachováva víziu minulosti“

**Mnevis -**

<http://nl.wikipedia.org/wiki/Mnevis>

**mních, mníška** - z gréc. μοναχός/monachos – „sám, osamelý“ a lat. monachus; osoba, ktorá praktizuje náboženskú askézu, žijú buď samostatne alebo s ľubovoľným počtom ďalších mníchov (ako príslušník určitého rehoľného rádu); mních môže byť ten, kto sa rozhodol zasvätiť svoj život službe všetkým ostatným živým bytostiam alebo byť askétom, ktorý sa dobrovoľne rozhodol opustiť hlavný prúd spoločnosti a žiť svoj život v modlitbe a rozjímaní; koncept je starobylý a môže byť viditeľný v mnohých náboženstvách a vo filozofii; v gréckom jazyku termín môže platiť pre ženy, ale v modernej angličtine je to hlavne v použití pre mužov; slovo mníška sa zvyčajne používa pre ženské kláštory; mních nie je zameniteľný s termínmi *pustovník* alebo pravoslávny mystický hesychasta

Furrer: v stredoveku sa mních tešil veľkej vážnosti; stať sa mníchom sa považovalo za najdokonalejšiu formu života; mníšsky stav má svoj pôvod v *Oriente*, v *Palestíne*, *Sýrii*, *Malej Ázii* a najmä v *Egypte*; vyskytoval sa v dvoch podobách: v *pustovníctve* a v náboženskom spoločenstve - *kláštore*; pre Západ sa život v kláštornej spoločnosti stal určujúcou formou; život v spoločnosti vyžadoval od *opáta*, otca novovzniknutej rodiny, energické vedenie a poriadok, ustanovený v súpise záväzných mníšskych pravidiel; mnísi a pustovníci často odmietali *čistotu* ako dôkaz toho, že sa odvrátili od sveta; mnohí zdôrazňovali, že *špina* a zanedbanosť patria k podstate mnícha; podľa *sv. Pavly* „čistota tela a odevu podmieňuje nečistotu *duše*“

-v istom zmysle tvorili mnísi akúsi spojovaciu vrstvu medzi kňazstvom a *laikmi*; začiatkom *stredoveku* boli *kláštory* ešte stále zvláštnymi komunitami zloženými z laikov; až v 9.st. sa kňazské svätenie začalo obecne pokladať za vrchol náboženského života; od tých čias sa kláštory pomaly menili na spoločenstvo kňazov a nevysvätený mních sa stával výnimkou

-v súvislosti s heslom *Cassius*: zmyslom mníšskeho života podľa Cassia je vnútorné zdokonalenie každého mnícha; toto zdokonalenie však nespočíva v mníšskom spôsobe života ako takom, ale v cnostiach jednotlivých mníchov; základom dokonalosti je kresťanská láska a tejto dokonalosti sa dosahuje askézou; preto Cassius zdôrazňuje, že mních nemá vyhľadávať asketické cvičenia ako cieľ sám o sebe, ale má skôr usilovať o pozitívne duchovné hodnoty, ktoré negácia umožňuje; plodom askézy je dar kontemplatívnej modlitby; cvičenie v modlitbe je pre kresťanskú spiritualitu tak zásadné, že tak ako nie je modlitby bez cností, tak nie je skutočných cností bez modlitby

-fráza „vziať závoj“ (angl. Taking the Veil) znamenala stať sa mníškou (*M. V. Nesterov*)

pozri *kresťanské rády*, *rehole*, *rády rytierske*, *kresťanské mníšstvo*, *matky púšte*; *habit*, *sutana*, *kutňa*, *ornát*; *klauzura*, *konvent*, *kláštor*, *pustovník*; *mních žobravý*; *cajg*

<https://en.wikipedia.org/wiki/Monk>

<https://sk.wikipedia.org/wiki/Mn%C3%ADch>



Iniciála K. Sv. Trojica, mnísi a mníšky (Žaltár zo St. Albans, 1125-1145)



Geertgena tot Sint Jans: Procesia mníchov (detail z obrazu Spaľovanie kostí sv. Jána, 1484-1490)



Podľa P. Brueghela st.: Dvanásť flámskych prísloví. Mních pred zatvorenými dverami (16.st.)



Cornelis van Haarlem: Mníška a mních (1591)



E. J. van Heemskerck: Pijúci mních (1650)



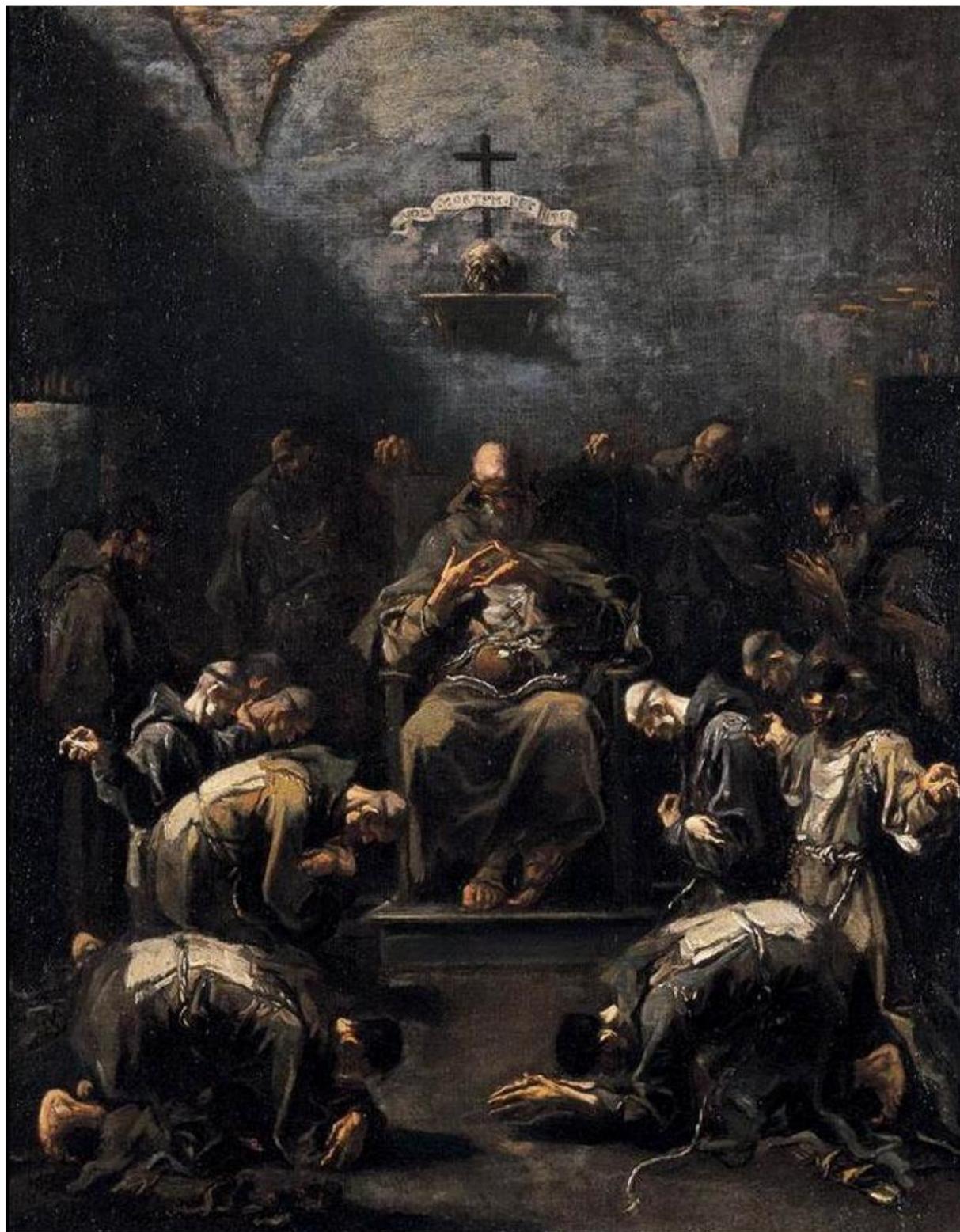
F. de Zurbarán: Hlava mnícha (1625-1664)



A. Magnasco: Mníšky (1725-1730)



P. Subleyras: Sobáš sv. Kataríny (1737)



A. Magnasco: Modlitba pokánia (1.pol. 18.st.)



A. Magnasco: Kristus uctievaný dvomi mníškami (1.pol. 18.st.)



A. Magnasco: Modlitba mníchov (1.pol. 18.st.)



C. Spitzweg: Dišputa mníchov (1858-1860)



A. Kraus: Unavený (19.-20.st.)



E. von Grützner: Mních fajčiaci cigaru (1897)



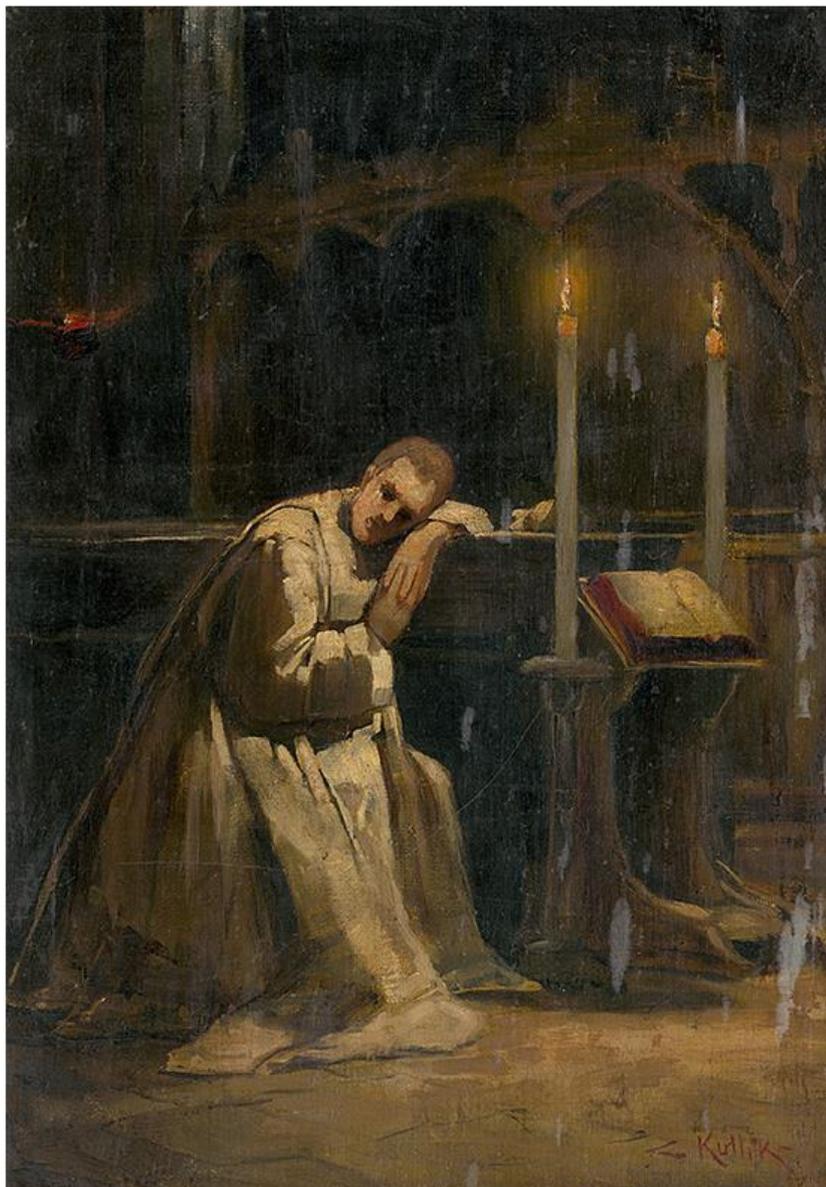
E. von Grützner: Mních sediaci pri stole (1917)



E. von Grützner: Popoludnie (1900)



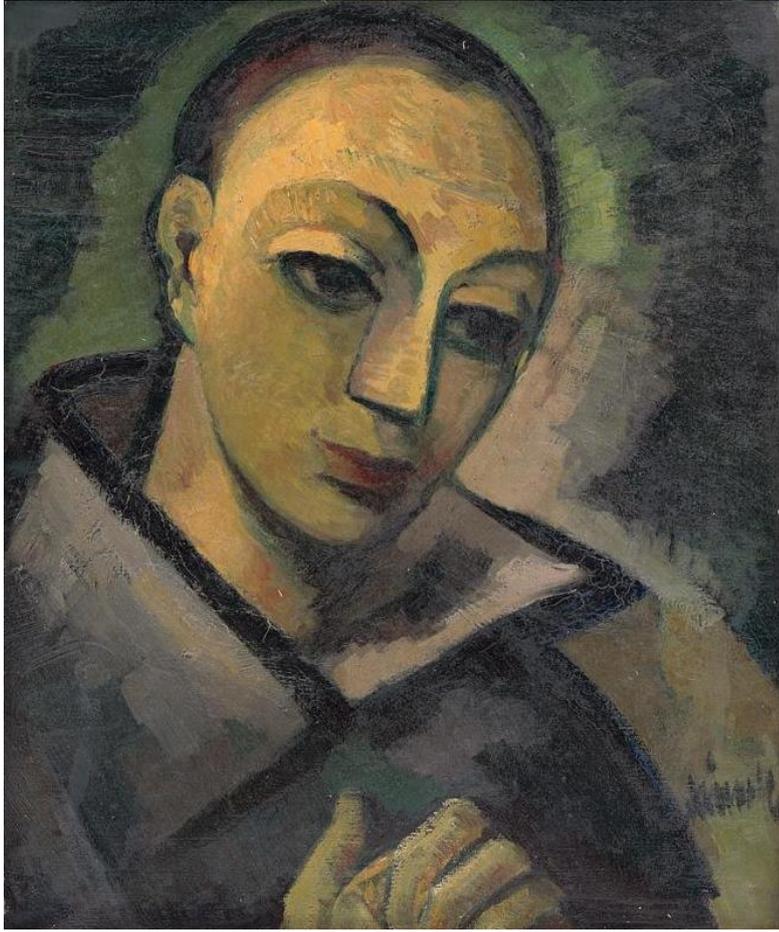
E. von Grützner: V kláštornej kuchyni (1911)



C. Kutlík: Mních (1880-1900)



M. V. Nesterov: Ak vezmeme závoj (1897-1898)



T. Jánoška: Mních (1925)



M. Thomka Mitrovský: V extáze (1900)

**mních (v architektúre) -**

- 1.vreteno *schodiska vretenového*
- 2.drevený článok medzi krovom a *klenbou*; zaťažuje klenbový *svorník*; pozri *klenba krížová*
- 3.názov vrchných *prejzov* (slov. terním: *kôrka*) *prejzovej* strešnej krytiny

**mních Fukuruma - *Fukuruma***

**mních žobravý** - pozri *džizó*; *rády žobravé*

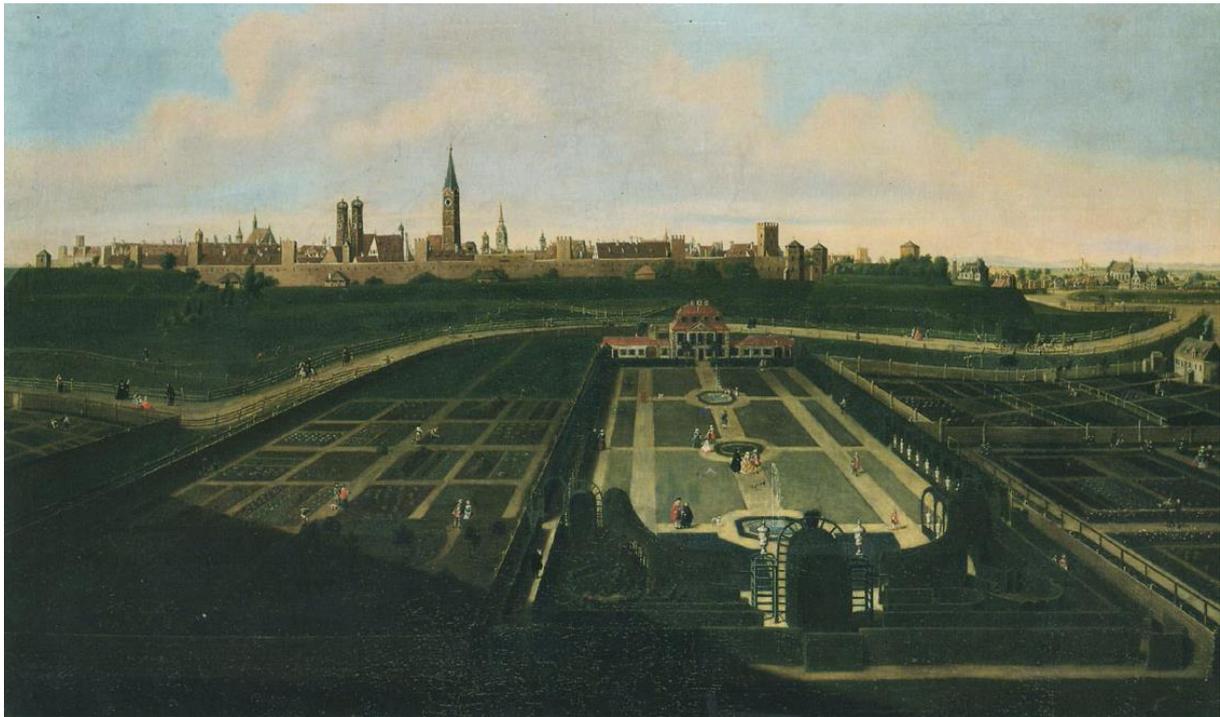
**Mníchov (na Slovensku) -**

**Mníchov** - pozri *Jugendstil*, *knižné umenie*, *abstraktné umenie*; *Nemecko*

<https://sk.wikipedia.org/wiki/Mn%C3%ADchov>



H. Schedel (grafik): Mníchov (kolorovaný drevoryt z Norimberskej kroniky, 1493)



P. J. Horemans: Pohľad na Mníchov z domu Johanna Kaspara von Basselet La Rose (1749)

**mníchovská škola** - maliarska škola na Akadémii výtvarných umení v Mníchove; založená 1809, v 19.st. najvýznamnejšia maliarska škola Nemecka s vplyvom na stredoeurópsku a ruskú maľbu; vychádzala z kresbovej tradície *akademizmu*, rozvíjala romantickú *krajinomalbu* (Rottmann), *historickú maľbu* (Piloty, Kaulbach, F. Defregger) a v 2.pol.19.st. *biedermeier* (Leibel); zachovávala si techniku *šerosvitu* (pozri *galerijný tón*); pozri *maliarstvo nemecké*; M. Slevogt

**Mníchovské psalterium** - iluminovaný rukopis zo 14.st., napísaný v *staroslovienčine*; so svojimi 229 listami ilustrovanými 148 miniatúrami je považovaný za najvýznamnejšiu srbskú iluminovanú knihu; bol napísaný po roku 1370 v Moravskom Srbsku, a to buď pre jeho vládcu Princa Lazara, alebo s väčšou pravdepodobnosťou, pre jeho nástupcu Stefana Lazarevica; rukopis bol prevezený do Bavorska v neskorom 17.st. a bol uchovávaný v Bavorskej štátnej knižnici od začiatku 19.st.

[https://en.wikipedia.org/wiki/Munich\\_Serbian\\_Psalter](https://en.wikipedia.org/wiki/Munich_Serbian_Psalter)

[https://www.google.sk/search?q=Munich+Psalter&espv=2&biw=1852&bih=995&tbm=isch&tbo=u&source=univ&sa=X&ved=0ahUKEwjNnK-c2\\_XLAhXLhSwKHQ16CVIQsAQIKg&dpr=1](https://www.google.sk/search?q=Munich+Psalter&espv=2&biw=1852&bih=995&tbm=isch&tbo=u&source=univ&sa=X&ved=0ahUKEwjNnK-c2_XLAhXLhSwKHQ16CVIQsAQIKg&dpr=1)



Zázračné rozmnoženie chlebov (Mnichovský žaltár, 14.st.)

**mníchovskí maliari akademickí** - pozri *M. Slevogt, N. Lytras*

[http://en.wikipedia.org/wiki/Category:Academy\\_of\\_Fine\\_Arts,\\_Munich\\_alumni](http://en.wikipedia.org/wiki/Category:Academy_of_Fine_Arts,_Munich_alumni)

**mníška** - v architektúre: trojlístá *kružba* s lomeným stredom a segmentovanými bočnými oblúkmi k zakončeniu *gotického* okna alebo *portálu*

**mníšstvo kresťanské** - *kresťanské mníšstvo*

**mnoholetie** - rus. многолетие/mnogoletie, многолетствование/mnogoletstvovanie, či полихрония/polichronia; z gréc. πολυχρόνιον/polychronion; je slávnostné zvolanie duchovného: „многая лета!“ po skončení pravoslávnej liturgie; jeho účelom je želanie „mnohých a blahých rokov“ života, napr. pri životnom jubileu niektorého z duchovných alebo spievajúcich; v ruskej pravoslávnej cirkvi sa mnoholetie spieva v chrámoch tiež pri návšteve patriarchu, predstaveného kláštora; spočiatku byzantské mnoholetie bolo formou uctenia si cisára; neskôr bolo zaradené do pravoslávnej bohoslužby; oslavná pieseň mnoholetie sa v pravoslávnych chrámoch obvykle spieva v štvorhlasej úprave; obvykle má formu zvolania diakona: Многая лета (Mnogaja leta) alebo На mnogaja aj Blagaj leta! (s postupným zosilňovaním hlasu a zvyšovaním intonácie), načo zbor zodpovedá

trojnásobným Многоя лета; text je prostý: spieva sa celkom deväťkrát (v každej slohe trikrát) text Mnogaja leta a ten sa trikrát opakuje; úvodné sloha sa obvykle spieva rýchlejšie a hlasnejšie, druhá sloha pomaly trochu slabšie a tretia, záverečná sloha, opäť rýchlejšie, avšak slávnostne, často s predĺženým záverom; záleží však na konkrétnom prevedení; iný je popevok pri narodeninách známy ako živijó

<https://cs.wikipedia.org/wiki/Mnoholet%C3%AD>



N. N. Nevrev: Arcidiakon deklamuje pri príležitosti kupcových menín mnoholetie (1866)

**mnohouholník** - pozri *klenba česká*; *matematika*